

3. Визначено зниження врожайності на 36% на необроблених пестицидами ділянках, у зв'язку з ушкодженням шипоноскою при рівні щільності 12 личинок/м².

Список літератури

1. Агроекологічне обґрунтування контролю чисельності основних фітофагів соняшника в Лівобережному Степу України: автореф. дис. канд. с.-г. наук: 16.00.10 / Горновська Світлана Володимирівна; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2021. 22 с.

2. Односум В.К. Жуки – горбатки групи *Mordellistena parvula* (Coleoptera Mordellidae) фауни України. Вестник зоології. 2006. №40 (4). С. 311–319.

3. Voicu M.C., Ivancia V. The beetle *Mordellistena parvula* Gyll. (Coleoptera, Mordellidae), a new sunflower pest in Romania // Romanian Agricultural Research. 1995. № 5–6. P. 83–85.

4. Мороз С.Ю., Фокін А.В. Прогнозування фенофаз внутрішньостеблових комах-фітофагів соняшника // Таврійський науковий вісник. 2021. № 119. С.73-82.

УДК 504.062.4:332.32

Ковальчук Ю. В., здобувач вищої освіти*

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

e-mail: kuschniruk81@gmail.com

МЕХАНІЗМ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕХНОГЕННО ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ

Стан техногенно-екологічної безпеки при використанні земельних ресурсів України потребує докорінного удосконалення та зниження рівня ризику появи надзвичайних екологічних ситуацій, що сприятиме скороченню обсягів економічних збитків. Найбільш гостро потребують розв'язання питання відновлення і збереження господарської цінності техногенно порушених земель з потребою проведення заходів з рекультивації. Існуючі технологічні, організаційно-правові, методичні положення та економічні інструменти проведення рекультивації земель з метою відновлення природо ресурсного і у тому числі агроресурсного потенціалу території потребують удосконалення з врахуванням змін, що відбулися в процесі реформи земельних відносин останніми роками та економічних змін в цілому. Підтвердженням глибини й небезпеки таких деформацій є офіційні дані статистичної звітності Держгеокадастру України, згідно яких швидкість збільшення площ техногенно порушених земель збільшується за останнє десятиріччя (зі 150,7 тис. га у 2010 р. до 155,1 тис. га у 2020 р.), порівняно з темпами попереднього періоду 90-х років, коли їх площа скорочувалась від 155,8 на початку до 131,9 тис. га наприкінці вказаного періоду. Видобуток корисних копалин, проведення

*Науковий керівник – Додуріч В. В., асистент.

геологорозвідувальних робіт, промислове та житлове будівництво зумовлює антропогенне порушення земель, що має негативні екологічні, економічні та соціальні наслідки. Стан екологічної стабільності територій, за наявності таких земель, суттєво погіршується, оскільки вони перестають виконувати природно-господарські функції і можуть призводити до погіршення загальної екологічної рівноваги не лише регіону безпосередньої діяльності, а і на землях прилеглих територій.

Дослідження показало, що теоретичне підґрунтя вивчення проблем рекультивації потребує поглиблення систематизації типів деградаційних процесів з чітко окресленим місцем та участю видів порушень землі техногенного характеру. Техногенне навантаження на довкілля від порушених земель розповсюджується як в межах зони безпосереднього впливу факторів прямого техногенного тиску, так і на прилеглих територіях, тобто відбувається деградація всього ландшафту. Це перешкоджає забезпеченню прийнятної рівня техногенно-екологічної безпеки регіону, своєчасній реалізації завдань державних цільових програм, спрямованих на відтворення і збереження природоресурсного і у тому числі агроресурсного потенціалу територій.

Термін рекультивація одержав поширення з розвитком відкритого способу випробування корисних копалин, зокрема відкритого добування кам'яного вугілля в провінції Рейнландс, Німеччина. На останній час накопичено значний науково-методичний і практичний досвід з рекультивації порушених земель. Всю широку групу визначень цього поняття можна умовно поділити за рівнем комплексності на три основні підходи: покомпонентний підхід – у розрізі компонентів, які підпадають під рекультивацію; господарсько-споживацький, з позиції впливу на землю як територіальний базис господарської діяльності та комплексний підхід з позиції ландшафтної оцінки.

На сучасному етапі розвитку продуктивних сил суспільства багато вітчизняних і зарубіжних учених розглядають рекультивацію ділянок з техногенно порушеними землями як комплексну проблему відновлення продуктивності та реконструкції ландшафтів, що порушено промисловістю, вирішення якої в різній мірі стосується всіх галузей природокористування. Ефективність економічного механізму відновлення природоресурсного і у тому числі агроресурсного потенціалу ділянок з техногенно порушеними землями визначається характером діяльності з рекультивації та еколого-економічними особливостями регіону. Зазначені фактори, в свою чергу, визначають різні обсяги проведення робіт, фінансових затрат та статус еколого-економічної категорії рекультивації.

Під рекультивацією порушених земель пропонуємо розглядати комплекс робіт з відновлення природоресурсного і у тому числі агроресурсного потенціалу територій з техногенно порушеними землями, впровадження якого націлено на їх повернення до господарського обігу з одночасним забезпеченням прийнятної рівня екологічної безпеки.

В Україні дотепер відсутня система спеціальних нормативно-правових актів з регулювання питань рекультивації земель, назріла необхідність поновлення існуючої нормативної бази з врахуванням вимог відновлення та збереження природо ресурсного і у тому числі агроресурсного потенціалу

ділянок з техногенно порушеними землями.

Собівартість проведення робіт з рекультивації не дозволяє забезпечити конкурентоспроможний рівень якості відтворених ділянок, обумовлює високі терміни окупності інвестицій, перевищує можливі обсяги прибутку від подальшого використання цих земель. Оцінка характеристик робіт з рекультивації, практики наступного використання земель свідчать про необхідність удосконалення еколого-економічних механізмів регулювання.

Потребують удосконалення механізми управління та збалансованого землекористування з метою відтворення і збереження регіонів, механізми об'єктивної оцінки земельних ресурсів, удосконалення нормативно-правової та методичної бази розвитку земельних відносин. Відсутність науково-обґрунтованої стратегії при реформуванні земельних відносин, що спостерігалось до останнього часу, має негативний вплив на рівень техногенно-екологічної безпеки в країні.

За існуючих організаційно-економічних умов, підприємства, діяльність яких супроводжується порушенням земель з подальшим необхідним проведенням робіт з рекультивації, не є зацікавленими у досягненні прийнятного рівня якості відновлення техногенно порушених земель. Причина ситуації криється в тому, що вартість відновлених земель за умов відсутності вільної прозорої конкуренції на ринку, не може компенсувати затрат на проведення робіт з рекультивації.

Поняття рекультивацію необхідно розглядати як еколого-економічний фактор збалансованого землекористування. Одночасно це є важіль формування ціни земельних ресурсів, що зазнали техногенних порушень шляхом досягнення на них прийнятного рівня техногенно-екологічної безпеки при подальшому господарському використанні.

Вартість земельної ділянки має вплив на прийняття рішень щодо видів землекористування, у тому числі і рішень щодо відведення земель для несільськогосподарського користування, що в решті-решт визначає рівень техногенного навантаження на агроландшафт регіону. Визначення місця і ролі робіт з відновлення еколого-економічної цінності ТПЗ у механізмі формування ціни земельних ресурсів дозволить удосконалити шляхи відновлення і збереження земельна регіональному рівні.

Рівень антропогенного навантаження за умов різних категорій землекористування є неоднаковим, а їх врахування потребує використання більших варіацій значення коефіцієнту екологічної стійкості, що вимагає методичного уточнення. Потрібно використовувати більш деталізовану шкалу оцінки рівня деформування природного середовища. Зазначене удосконалення відкриває можливість більш точному відображенню існуючого рівня антропогенного навантаження на природні ландшафти та сприяє підвищенню міри консервативності оцінок, тобто у бік звуження площі категорій земель, для яких прийнято найвищий рівень екологічної стійкості. Такий підхід сприяє не лише деталізації розрахунків, а в решті-решт більш детальній розробці природоохоронних програм та системи заходів з відновлення природо-ресурсного потенціалу регіонів.

Список літератури

1. Гуцуляк Г.Д. Еколого-економічні проблеми сталого розвитку природокористування. Чернівці : Прут, 2009. 164 с.
2. Гуцуляк Ю.Г. Еколого-ландшафтна та економічна екологія земель в Україні. Чернівці : Прут, 2009. 180 с.
3. Мандрик В.О. Відтворення порушених земель: зарубіжний досвід, механізм фінансування. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2005. Вип. 5.3. С. 208-212.
4. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки. монографія. Львів: НВФ «Українські технології», 2002. 252 с.

УДК 634.8.03 (477)

Козіна Т. В., канд. с.-г. наук, доцент, **Пахарчук С. С.**, здобувач вищої освіти
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
e-mail: tana_olena@ukr.net, paharcuksergij57@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМНОЖЕННЯ ТА ВИРОЩУВАННЯ ВИНОГРАДУ

Зараз у державному реєстрі сортів та гібридів України міститься близько 60 сортів столового та технічного винограду, а також сортів-підщеп. За офіційною статистикою, найбільші площі відведено під сорт столового винограду Ізабелла. Виноград – вегетативно розмножувана культура. Розмноження насінням використовують хіба що у селекційному процесі для отримання нового сорту. Найпоширеніший спосіб розмноження – щеплення одновічкових чубуків культурного сорту на 50-сантиметрові чубуки підщепного сорту. Якщо в саджанця кора ще зелена, його садять у червні, а здерев'янілі – у травні. Для посадки обирайте захищену з півночі частину саду, яка добре прогривається й освітлюється сонцем весь день, за кілька метрів від плодкових дерев, які можуть тінити лозу. Не садіть виноград внизу схилу, через це він може не пережити зиму.

Яму під виноград готують восени або навесні за 2-3 тижні. При цьому вона має бути глибокою – 80 см углиб. На дно ями укладають шар дренажу, а потім чергують шари чорнозему чи іншої поживної землі із ґрунтом, змішаним навпіл із піском. Між ними по чергові розміщують три шари мінеральних добрив (по 120 г сульфату калію та суперфосфату) або 2-3 л попелу. Перед посадкою саджанця корені замочують на 3-4 години в розчині стимулятора росту Авангард Стимул та препарату Антихрущ [1].

Саджанець завдовжки до 25 см висаджують рівно, бруньками на північ, довшого – під кутом. Місце посадки полийте 1–2 відрами води, утрамбовуючи землю

Частиною догляду за лозою є підв'язування до шпалери. Після зими лозу акуратно піднімають із землі, коли минуть заморозки. Спершу прив'язують до